

Rapportage Voorbereiding Pact

Toetsing knelpunten en oplossingsrichtingen

Projectnummer Blauw: 33201
Juni 2025

blauw

Ministerie van Economische Zaken

Ministerie van Klimaat en
Groene Groei

Inhoudsopgave

1	Management samenvatting	p5
2	Prioritering thema's	p8
3	Regelgeving & Regeldruk	p10
4	Arbeidsmarkt & Talent	p15
5	Innovatie & Digitalisering	p21
6	Ruimte & Vergunningen	p26
7	Netcongestie & Verduurzaming	p31
8	Algemeen beeld ondernemersklimaat	p36
9	Bijlage	p38

Leeswijzer

Opzet onderzoek en toelichting op de interpretatie van de uitkomsten

Online vragenlijstonderzoek

In de vragenlijst zijn een zestal overkoepelende thema's meegenomen ter voorbereiding van het Pact dat op 16 juni 2025 gepresenteerd wordt. Voor elk thema zijn de belangrijkste knelpunten geformuleerd. Binnen deze knelpunten is minimaal één oplossingsrichting getoetst. In het onderzoek gaven deelnemers aan welke thema's zij het meest relevant vinden, waarna enkel de knelpunten en oplossingsrichtingen binnen de twee meest relevante thema's zijn voorgelegd.

De thema's zijn verder toegelicht op de volgende pagina.

Onderzoeksdoelgroep

De online vragenlijst is verspreid middels een open link. Deze link is gedeeld via diverse kanalen: 1) nieuwsbrief van de OndernemersTop, 2) community van Ministerie van EZ&KGG: 'Ondernemers Denken Mee' en 3) LinkedIn

De doelgroep van dit onderzoek zijn (zelfstandig) ondernemers, branchevertegenwoordigers of directeuren/CEO van bedrijven.

Variatie in aantal deelnemers

Elk antwoord is belangrijk. Daarom is iedere bijdrage meegenomen in de resultaten, ook als een deelnemer niet de gehele vragenlijst volledig heeft afgerond. Hierdoor varieert het aantal deelnemers (n) in de resultaten.

Interpretatie van de uitkomsten

Deelnemers gaven aan welke thema's zij belangrijk vonden. Minder relevante thema's zijn daardoor minder vaak beoordeeld. Vanwege de lage aantallen zijn de uitkomsten indicatief; ze geven richting aan, maar de bevindingen weerspiegelen niet de volledige doelgroep.

Het thema 'Internationaal Ondernemen' is door te weinig deelnemers beoordeeld, waardoor er geen conclusies getrokken kunnen worden over de knelpunten en oplossingsrichtingen.

Vanwege de leesbaarheid zijn in de grafieken waardes met $\leq 5\%$ niet weergegeven.

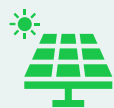
Zes overkoepelende thema's

Binnen deze thema's zijn de belangrijkste knelpunten geformuleerd

Arbeidsmarkt & Talent

Veel ondernemers kampen met een krappe arbeidsmarkt en vinden lastig geschikt personeel. Door vergrijzing blijft dit waarschijnlijk een hardnekkig probleem.

Netcongestie & Verduurzaming

De energietransitie is cruciaal voor het halen van de klimaatdoelen. Nederland schakelt snel over op duurzame energie, maar door achterblijvende verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnet ontstaat netcongestie, waardoor ondernemers niet kunnen verduurzamen of uitbreiden.

Internationaal Ondernemen

Nederlandse ondernemers exporteren veel; binnen de EU is een gelijk speelveld belangrijk, buiten de EU zo min mogelijk handelsbelemmeringen.

Ruimte & Vergunningen

In Nederland is fysieke ruimte schaars. Bedrijvigheid staat onder druk door de grote woningbouwopgave en verouderde bedrijventerreinen. Vergunningen voor uitbreiding en nieuwbouw zijn ingewikkeld en moeilijk te realiseren door stikstofproblemen.

Innovatie & Digitalisering

Innoveren en digitaliseren van bedrijfsprocessen is belangrijk om concurrerend te blijven. Het kabinet wil weer in de mondiale top-5 van meest concurrerende economieën komen.

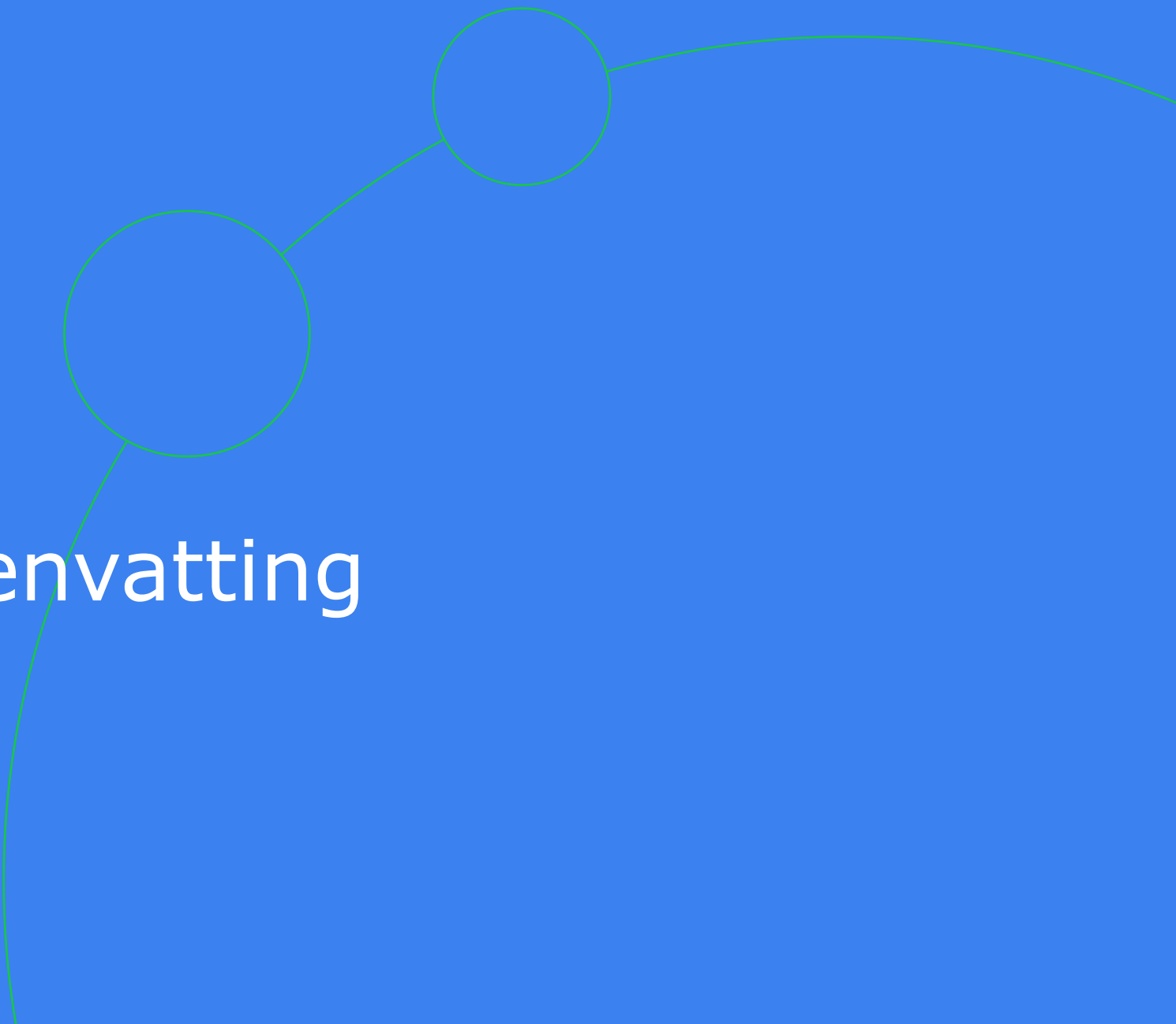

Regelgeving & Regeldruk

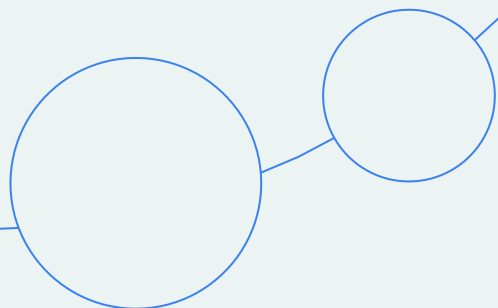
Ondernemers ervaren veel onnodige regeldruk. Dat kost hen veel tijd en geld.

1

Management samenvatting

Doelstellingen

Business doel

Samen met ondernemers werken aan een 'sterke economische basis voor de toekomst.'

Marketingdoel

Het opzetten en onderhouden van een structurele dialoog met ondernemers over economische kansen, uitdagingen en samenwerking.

Onderzoeksdoel

Het toetsen van opgehaalde knelpunten en bijbehorende oplossingsrichtingen.

Opgestelde oplossingen vanuit Pact passen goed bij de knelpunten

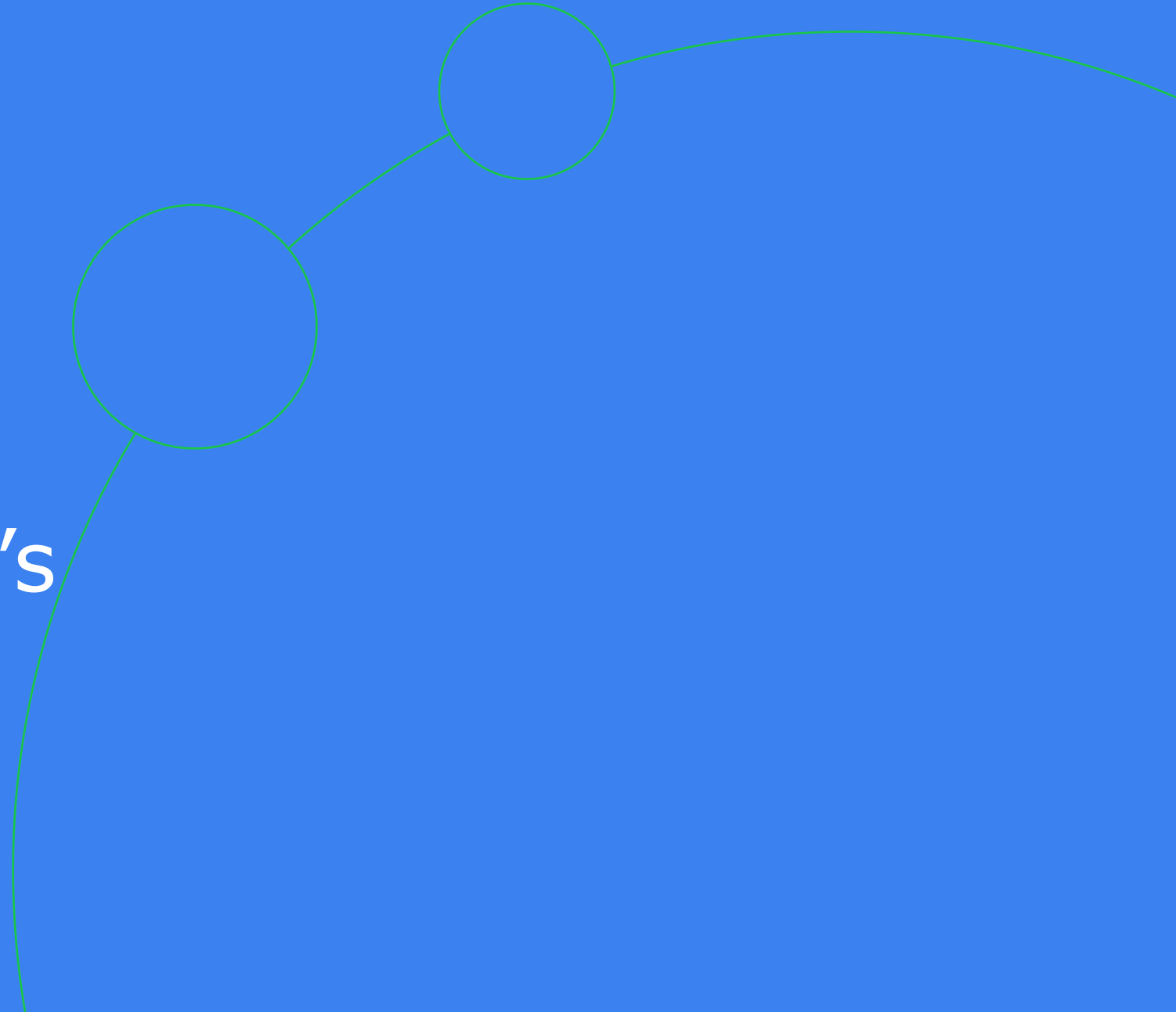
Van de zes thema's is **'Regelgeving & Regeldruk'** het meest relevant voor ondernemers. Binnen dit thema herkennen zij alle geformuleerde knelpunten, die stuk voor stuk een (zeer) grote impact hebben op het werk en het bedrijfsleven. Het knelpunt **'Tweede jaar loondoorbetaling drukt op klein mkb'** heeft de eerste prioriteit, maar ook het knelpunt **'Wet- en regelgeving sluit onvoldoende aan op mkb'** zien ondernemers als urgent punt om op te lossen. Ondernemers benoemen ook regeldruk als belangrijk thema voor het Pact. De oproep is niet alleen minder regels, maar ook: duidelijker, uitvoerbaarder en stabiel beleid.

Het tweede meest relevante thema is **'Arbeidsmarkt & Talent'**. Ook binnen dit thema worden alle knelpunten herkend. Het knelpunt **'Meer werken loont nauwelijks'** springt eruit als het meest herkenbaar voor bedrijven. Samen met **'Mismatch mkb en beroepsonderwijs'** heeft dit knelpunt de grootste impact én prioriteit.

De voorgestelde oplossingen voor elk knelpunt worden over het algemeen zeer positief beoordeeld.

2

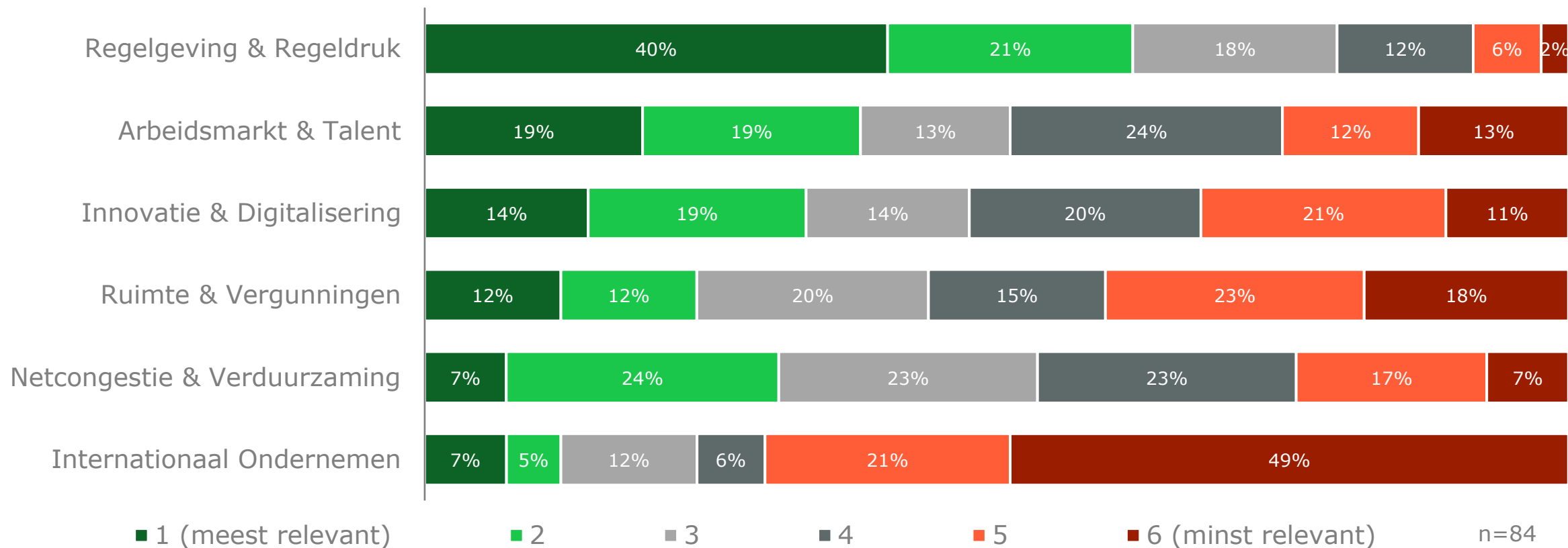
Prioritering thema's

Regelgeving & Regeldruk is het meest relevante thema

Het thema 'Internationaal Ondernemen' is voor deze groep ondernemers minder relevant

Relevantie thema's

3

Regelgeving & Regeldruk

Ondernemers ervaren veel onnodige regeldruk. Dat kost hen veel tijd en geld.

Knelpunten binnen het thema: Regelgeving & Regeldruk

De knelpunten zijn in willekeurige volgorde voorgelegd

Wet- en regelgeving sluit onvoldoende aan op mkb

Ondernemers ervaren onnodige en weinig effectieve wet- en regelgeving, vaak afgestemd op grote bedrijven en niet op het mkb.

Strikte handhaving en stapeling regels maken uitvoering lastig

Ondernemers ervaren dat toezichthouders regels strenger toepassen dan bedoeld. Door meerdere toezichthouders en slechte afstemming stapelen regels zich op, waardoor uitvoering lastig of onwerkbaar wordt.

Anti-witwas maatregelen raakt ook betrouwbare ondernemers

Om witwassen te voorkomen, controleren banken bij grote financiële transacties wie de eigenaren van een onderneming zijn. Dit leidt tot terughoudendheid richting integere ondernemers.

Tweede jaar loondoorbetaling drukt op klein mkb

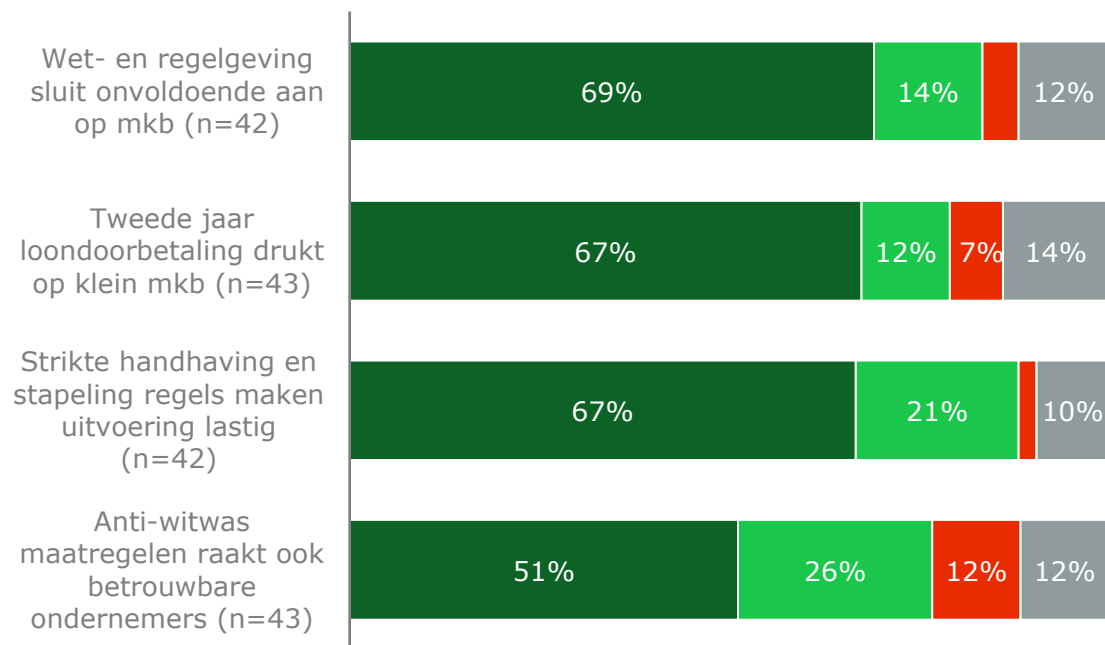
Het tweede jaar loondoorbetaling bij ziekte is financieel belastend voor kleine mkb'ers, terwijl een structurele oplossing nog ontbreekt.

Meer dan de helft herkent de verschillende knelpunten

Minder herkenning voor het knelpunt 'Anti-witwas maatregelen ...'

Herkenning knelpunten

- ik herken dit probleem binnen mijn bedrijf
- ik herken het enigszins, maar niet altijd of in beperkte mate
- ik herken dit probleem niet binnen mijn bedrijf
- niet van toepassing

Zorg ervoor dat de wet- en regelgeving niet alleen kan worden toegepast na interpretatie van een rechter, maar dat deze duidelijk is geformuleerd zodat iedereen weet wat er staat! De huidige stand van de techniek, denk hierbij aan bijvoorbeeld LLM's, maakt dit zeer gemakkelijk realiseerbaar.

- Ondernemer, Grootzakelijk

2 jaar ziek zijn op kosten van de werkgever is Europees gezien niet reëel en ook niet wenselijk. WG wil tijd stoppen in talenten. Gaat niet heel veel tijd en energie verloren met verzuim. Dit moet terug naar maximaal 1 jaar. Te veel lasten zijn verschoven richting WG om de kosten voor de overheid te reduceren.

- Ondernemer, MKB

Het gaat vooral om MINDER regels. Zorg voor minder rapportageverplichtingen. Verbied dubbele rapportageverplichtingen. Informatie hoeft door het bedrijfsleven maar één keer aangeleverd te worden. Bijvoorbeeld financiële gegevens. Het CBS vraagt die nu op terwijl de Belastingdienst deze info al heeft.

- Ondernemer, MKB

Toets wetgeving bij het MKB. Vaak is tekst onduidelijk geschreven of niet praktisch. Bijv. CBAM (wordt nu als middel gebruikt om zaken bij douane tegen te houden), CSRD (grote klanten vragen om CO2 footprint van product, kost veel tijd en geld om dit te laten maken).

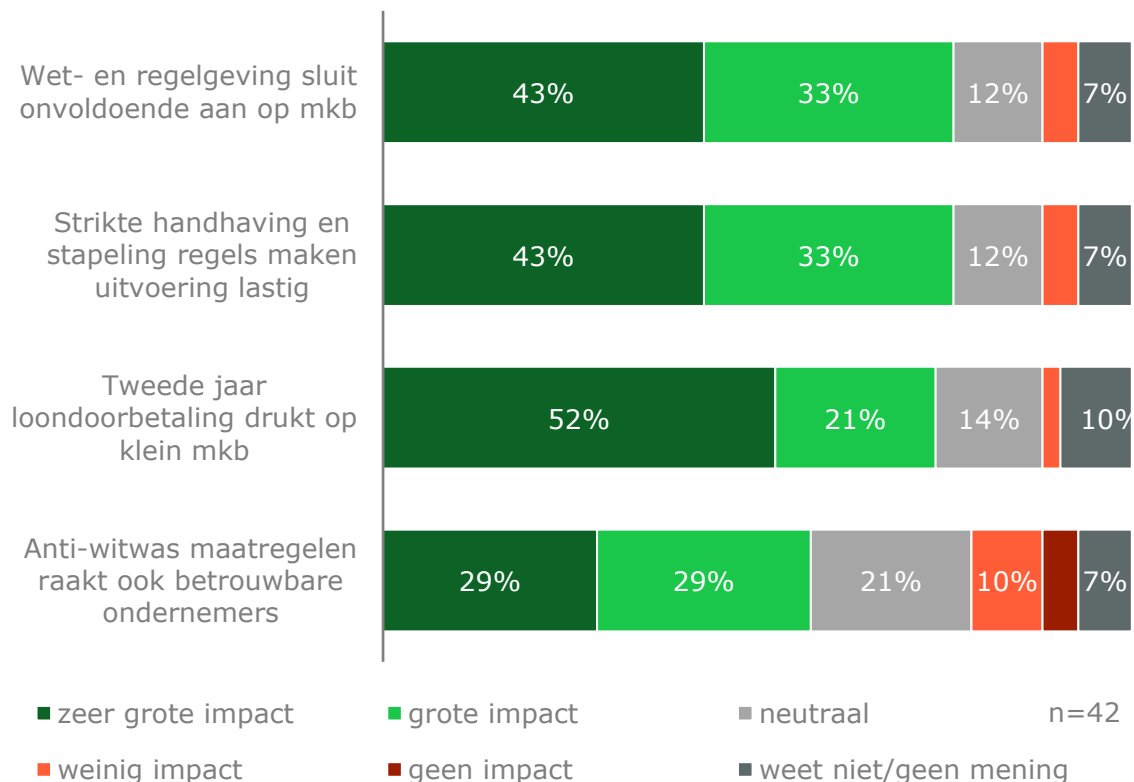
- Ondernemer, MKB

Knelpunt 'Twee jaar loondoorbetaling ...' heeft als eerste prioriteit

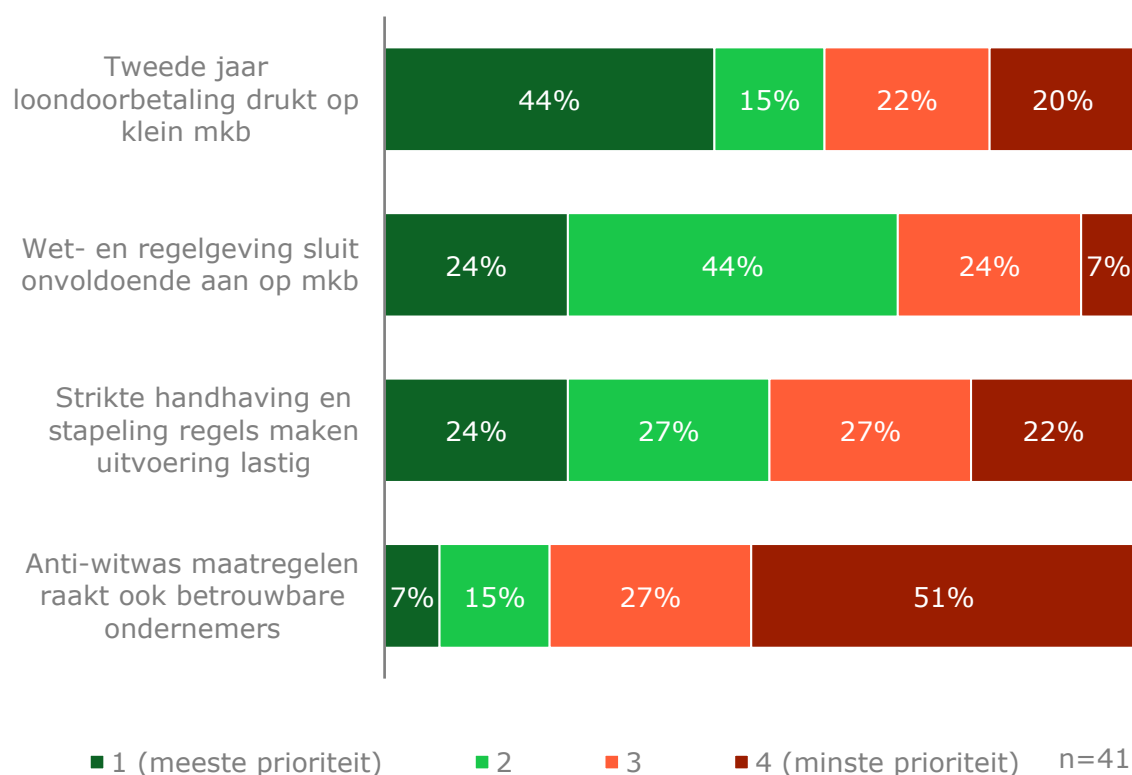
'Anti-witwas maatregelen...' heeft naast minste herkenning ook minste impact en prioriteit voor bedrijven

Impact knelpunten op werk/bedrijf

Prioriteit knelpunten

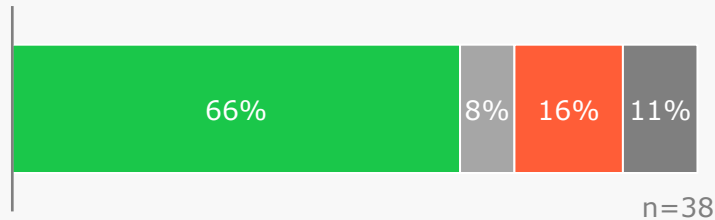
Oplossing per knelpunt: oplossingen worden goed beoordeeld

Over de oplossing voor 'Tweede jaar loondoorbetaling', is twee derde positief maar een zesde vindt het een slechte oplossing.

1) Tweede jaar loondoorbetaling drukt op klein mkb

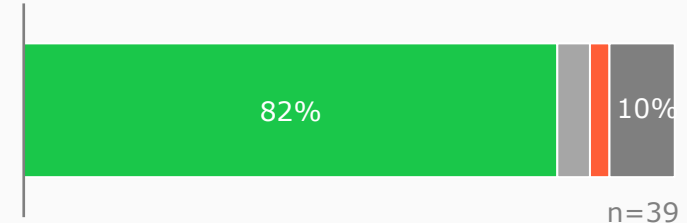
Het kabinet kan met werkgevers- en werknemersorganisaties een collectieve oplossing verkennen die kleine werkgevers ontlast en werknemers helpt bij terugkeer naar werk.

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

2) Wet- en regelgeving sluit onvoldoende aan op mkb

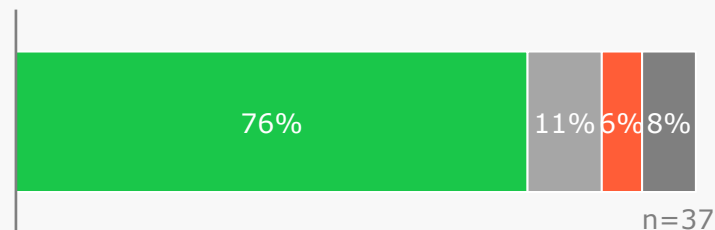
Het adviescollege toetsing regeldruk (ATR) toetst nieuwe wet- en regelgeving op werkbaarheid en effectiviteit. Het is cruciaal dat ministeries de adviezen opvolgen.

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

3) Strikte handhaving en stapeling regels maken uitvoering lastig

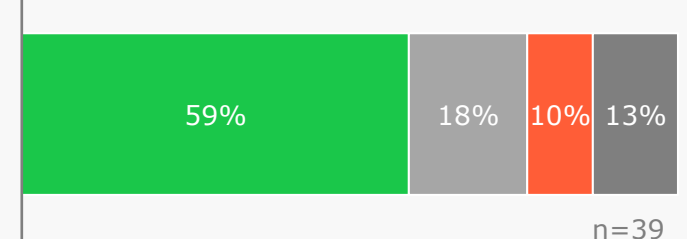
Het kabinet wil met toezichthouders de regel- en verantwoordingsdruk verlagen en benadrukt dat regelgeving leidend is, zonder aanvullende eisen.

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

4) Anti-witwas maatregelen raakt ook betrouwbare ondernemers

Het kabinet verkent de mogelijkheid voor Poortwachters om met klanttoestemming informatie te delen en gebruik te maken van recente controles door andere instellingen.

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

De knelpunten zijn weergegeven op volgorde van prioriteit (1=meest; 4=minst)

4

Arbeidsmarkt & Talent

Veel ondernemers kampen met een krappe arbeidsmarkt en vinden lastig geschikt personeel. Door vergrijzing blijft dit waarschijnlijk een hardnekkig probleem.

Knelpunten binnen het thema: Arbeidsmarkt & Talent

De knelpunten zijn in willekeurige volgorde voorgelegd

Personen met afstand tot de arbeidsmarkt

Er is arbeidsmarktkrapte terwijl veel mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, zoals statushouders (vluchtelingen met verblijfsvergunning) en mensen met een beperking, geen werk vinden.

Werk verandert snel, bijscholing lastig

Door snelle ontwikkelingen (zoals digitalisering) verandert werk snel, maar voor mkb'ers is bijscholing van personeel vaak lastig te organiseren.

Meer werken loont nauwelijks

Werknemers in lagere loonschalen hebben weinig voordeel bij meer uren werken door hoge belastingdruk en verlies van toeslagen.

Mismatch mkb en beroepsonderwijs

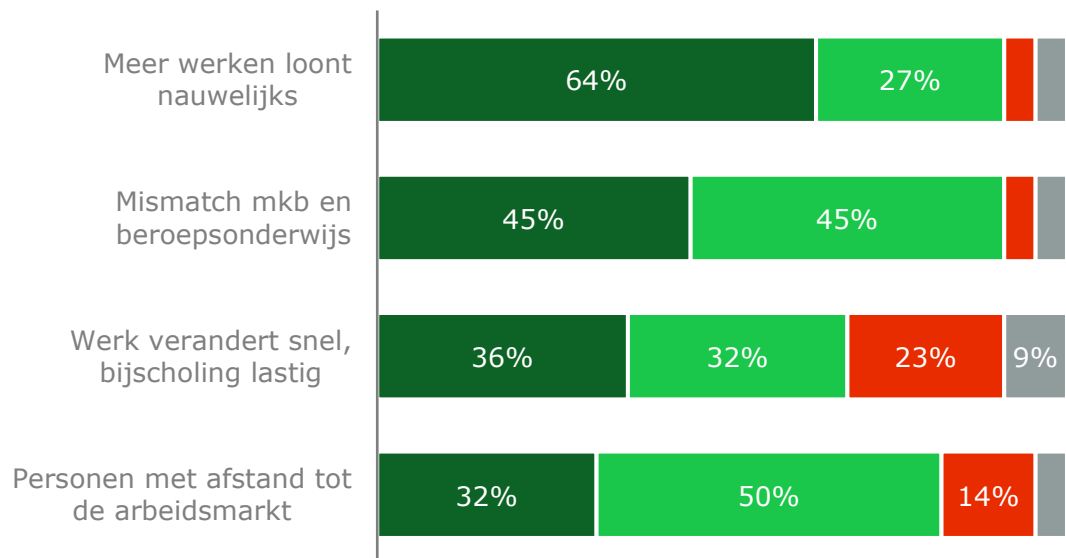
Beroepsonderwijs sluit onvoldoende aan op de competenties die het bedrijfsleven vraagt en volgt vernieuwingen onvoldoende in het lesaanbod.

Knelpunt 'Meer werken loont nauwelijks' meest herkenbaar

'Werk verandert snel...' wordt door een kwart niet herkend als probleem

Herkenning knelpunten

- ik herken dit probleem binnen mijn bedrijf
- ik herken het enigszins, maar niet altijd of in beperkte mate
- ik herken dit probleem niet binnen mijn bedrijf
- niet van toepassing

n=22

Ik zou graag zien dat het systeem uitkering en toeslagen herzien wordt. Je kunt wel steeds bij de werkenden problemen oplossen of eigenlijk straffen, omdat het niet loont en de mkb'ers niet in staat zijn om dit gat aan te vullen. Er zitten nog steeds teveel mensen thuis in de bijstand of werken te weinig vanwege de toeslagen.

- Ondernemer, MKB

Werken moet beloond kunnen worden en de eigen verantwoordelijkheid van een gezonde leefstijl of te nemen risico's door medewerkers moet ook voelbaar bij de personen in kwestie gemaakt worden, terwijl dit risico nu uitsluitend het probleem is van de werkgevers.

- Ondernemer, Grootzakelijk

Zorg dat MBO onderwijs in de regio blijft! Maak geld beschikbaar om bredere opleidingen te maken. Vluchtelingen zonder verblijfsvergunning mogen direct aan de slag en verdienen zo hun eigen brood.

- Ondernemer, MKB

Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt zijn bijna niet te vinden, is onze ervaring. We zijn 100% voorstander om vluchtelingen & statushouders meteen te laten werken. Dit is beter voor de integratie en ze kunnen zelf meebetalen voor hun opvang.

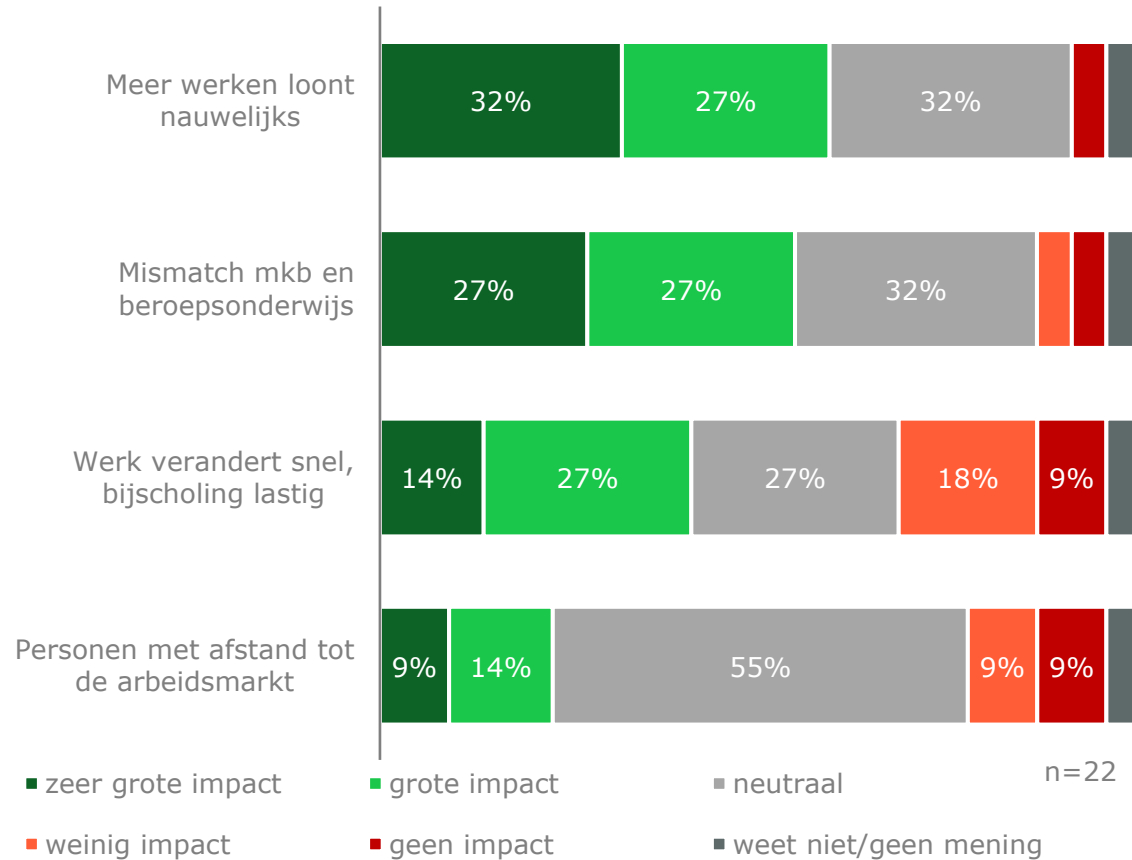
- In loondienst (directeur), MKB

'Meer werken...' heeft ook meeste impact en prioriteit

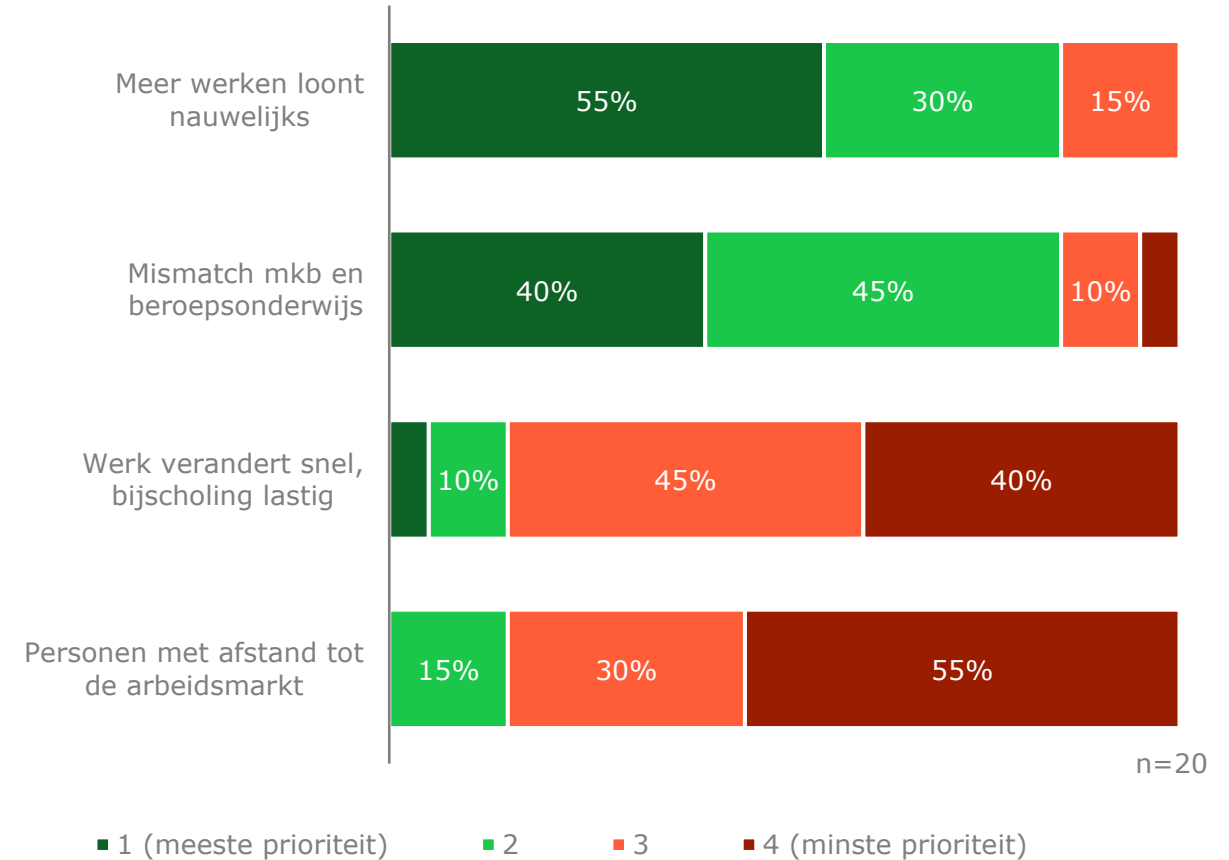
Meer dan de helft vindt knelpunt 'Personen met afstand...' minste prioriteit hebben

Impact knelpunten op werk/bedrijf

Prioriteit knelpunten

Beide oplossingen voor 'Meer werken...' zijn (zeer) goed

Ook de oplossing voor 'Mismatch mkb...' wordt door driekwart goed beoordeeld

1) Meer werken loont nauwelijks

Vanaf dit jaar gaan de kinderopvangtoeslagen omhoog; in 2029 wordt opvang bijna gratis, wat werken voor ouders aantrekkelijker maakt.

89%

Het kabinet kan het belasting- en toeslagenstelsel voor deze werknemers herzien, al raakt dit veel belangen en is het complex.

84%

11%

n=19

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

2) Mismatch mkb en beroepsonderwijs

Kabinet, onderwijs en bedrijfsleven kunnen samen regionaal meer bedrijfspvakscholen opzetten.

75%

10%

15%

n=20

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

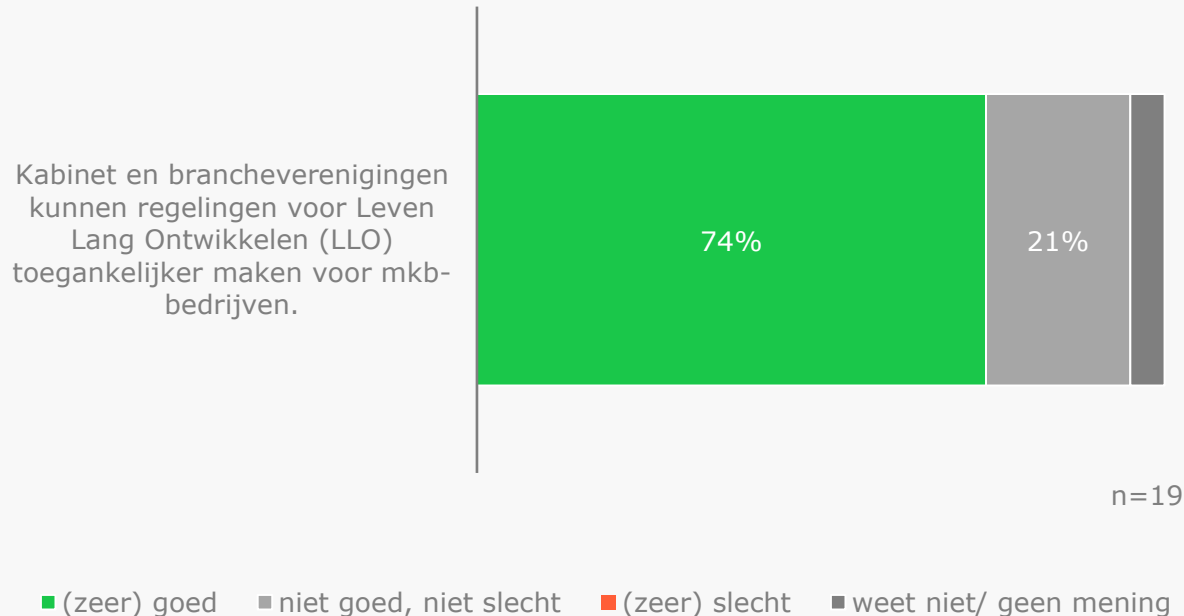
De knelpunten zijn weergegeven op volgorde van prioriteit (1=meest; 4=minst). Op deze pagina staan de knelpunten met prioriteit 1 en 2.

Driekwart vindt de oplossing voor 'Werk verandert snel...' goed

De oplossing 'Er zijn al subsidies...' krijgt binnen het knelpunt 'Personen met afstand...' de minste waardering, maar wordt alsnog door twee derde als goed beoordeeld.

3) Werk verandert snel, bijscholing lastig

4) Personen met afstand tot de arbeidsmarkt

De knelpunten zijn weergegeven op volgorde van prioriteit (1=meest; 4=minst). Op deze pagina staan de knelpunten met prioriteit 3 en 4.

5

Innovatie & Digitalisering

Innoveren en digitaliseren van bedrijfsprocessen is belangrijk om concurrerend te blijven. Het kabinet wil weer in de mondiale top-5 van meest concurrerende economieën komen.

Knelpunten binnen het thema: Innovatie & Digitalisering

De knelpunten zijn in willekeurige volgorde voorgelegd

Innovatie-uitgaven blijven achter bij doelstelling

Het kabinet streeft naar de Lissabondoelstelling van 3% van het bbp aan innovatie-uitgaven in 2030, maar Nederland blijft al jaren steken op circa 2,3% (bron: TNO).

Nederland onaantrekkelijk voor internationaal hightech-talent

Hightechbedrijven zijn sterk afhankelijk van buitenlands talent, maar Nederland verliest concurrentiekracht doordat andere landen aantrekkelijkere voorwaarden bieden.

Digitalisering lastig voor klein mkb

Voor kleinere mkb-bedrijven is digitalisering lastig, doordat kennis ontbreekt en investeringen relatief groot zijn ten opzichte van de bedrijfsomvang.

Fiscale drempels voor aandelenbeloning

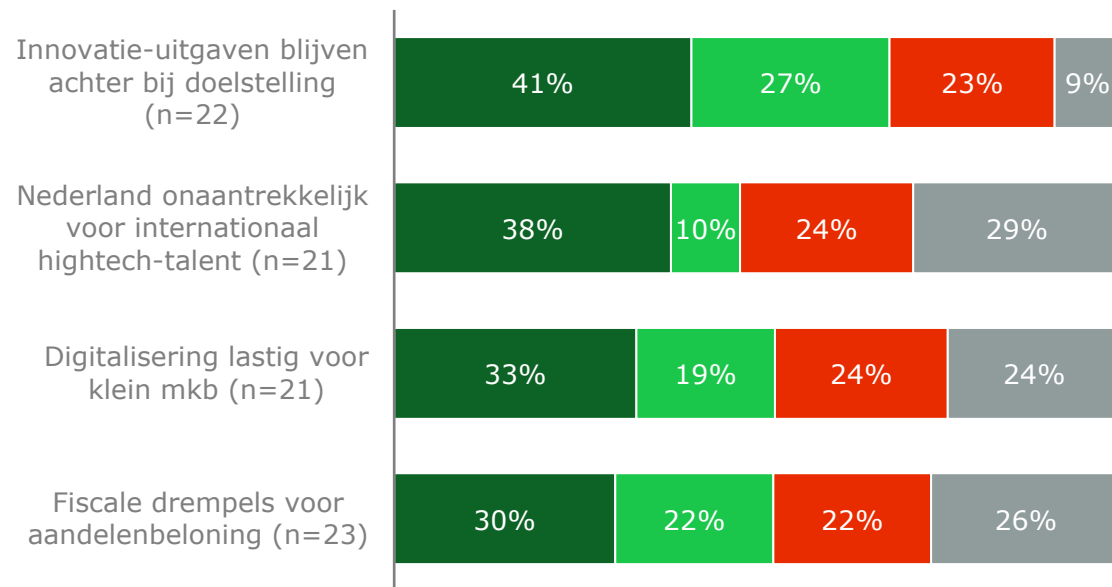
Het vasthouden van personeel is lastig, vooral voor start-ups die geen marktconforme salarissen kunnen bieden. Een beloning in aandelen biedt kansen, maar kent fiscale drempels.

Knelpunt 'Innovatie-uitgaven...' meest herkenbaar

Overige knelpunten worden ongeveer even vaak herkend

Herkenning knelpunten

- ik herken dit probleem binnen mijn bedrijf
- ik herken het enigszins, maar niet altijd of in beperkte mate
- ik herken dit probleem niet binnen mijn bedrijf
- niet van toepassing

Ten aanzien van arbeidstekorten moet de nadruk veel meer op technische opleidingen komen te liggen. Zonder techniek kunnen we alle grote opgaven van dit moment niet realiseren: energietransitie, klimaat, bouw, zorg en defensie.

- Ondernemer, MKB

Een groot probleem is het gebrek aan doorgroei en financieringsmogelijkheden voor deeptech en biotech.

- Ondernemer, MKB

Uiteindelijk zijn fiscale maatregelen vaak een sigaar uit eigen doos, het is zinloos rondpompen van geld. Eerst worden te hoge belastingen geheven op loon en winst, daarna mag je dit deels weer terugvragen via regelingen. Dat betekent onnodige bureaucratie en onnodig extra werk en kosten voor de ondernemers. Verlaag de belastingen en stop met deze complexe regelingen, dat scheelt geld, tijd en ergernis, en het is goed voor de economie.

- In loondienst (directeur), MKB

Knelpunten digitalisering regel je niet op brancheniveau, maar meer per bedrijf. Je wilt ook dat klein MKB meeprofiteert en die hebben andere behoeften dan hun grote branchegenoten. Voor extra middelen vanuit de overheid is het goed om te zorgen dat innovaties bijdragen aan duurzaamheid en dan niet alleen CO2, maar ook materialentransitie en sociale aspecten.

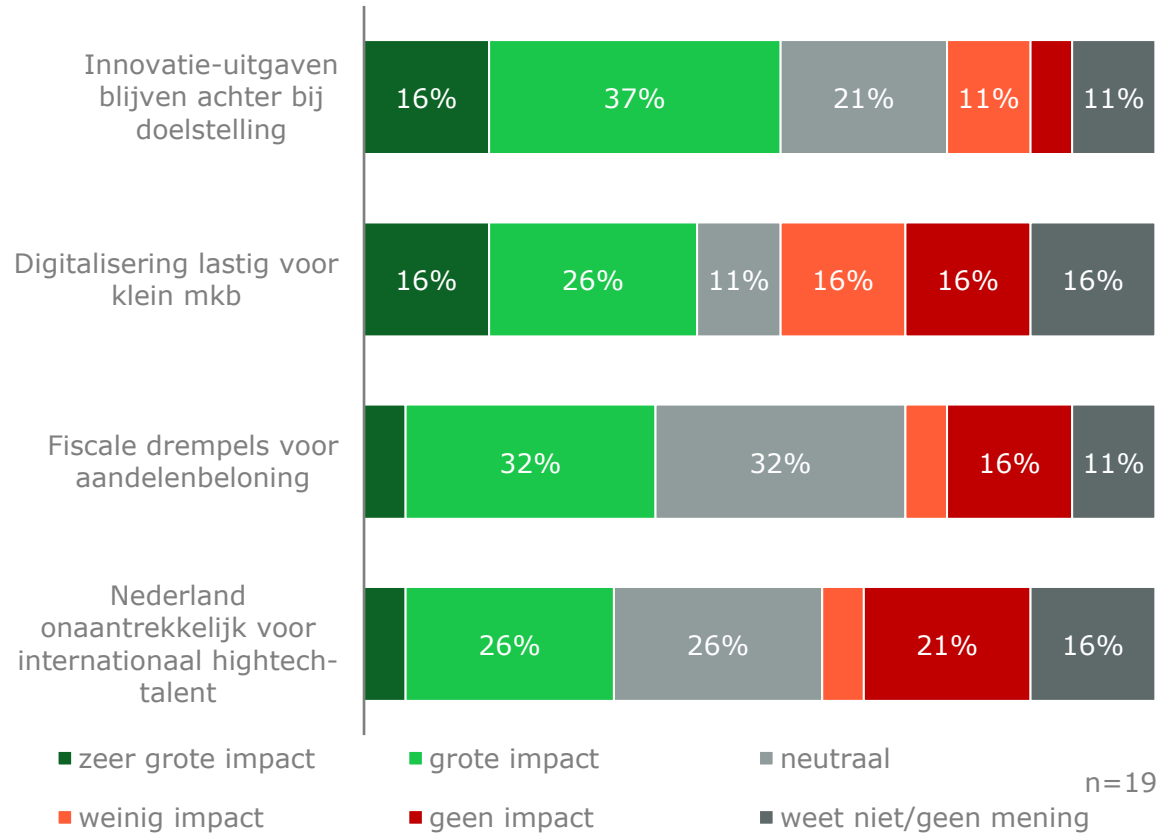
- Ondernemer, MKB

'Innovatie-uitgaven...' heeft de grootste impact en meeste prioriteit

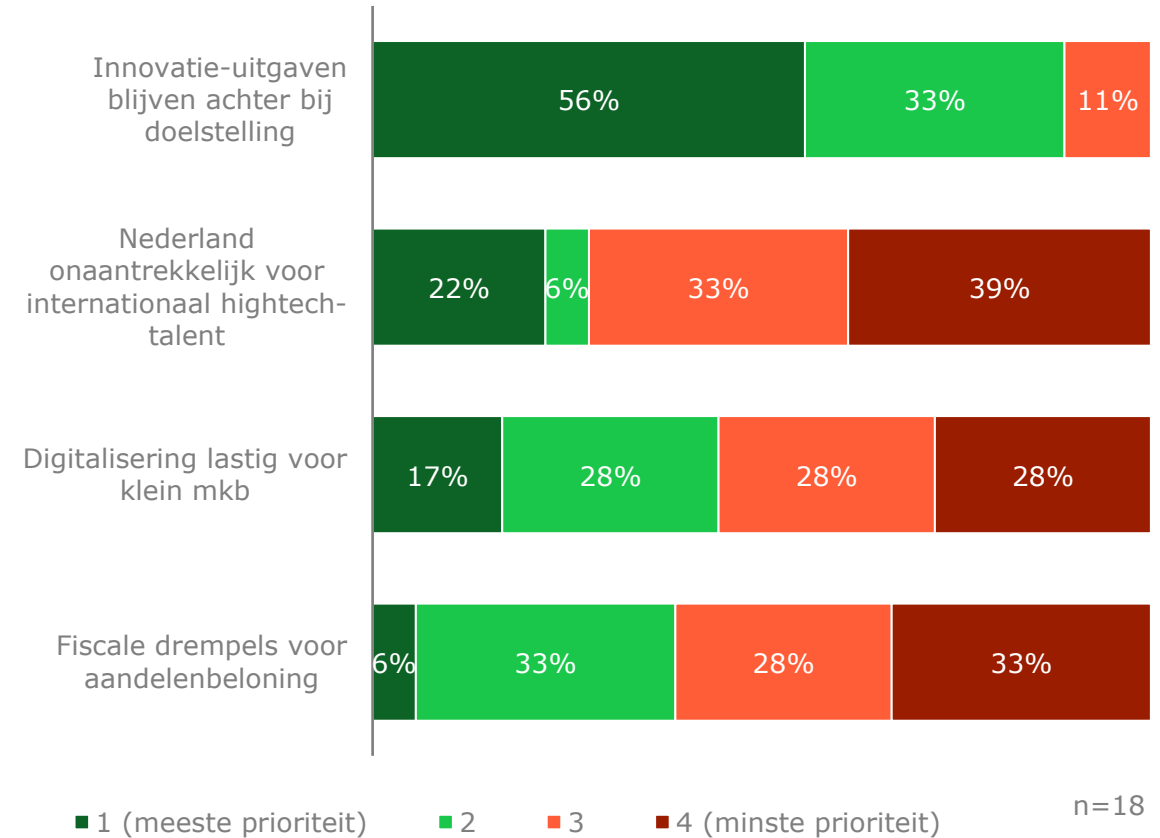
De andere drie knelpunten hebben aanzienlijk minder prioriteit

Impact knelpunten op werk/bedrijf

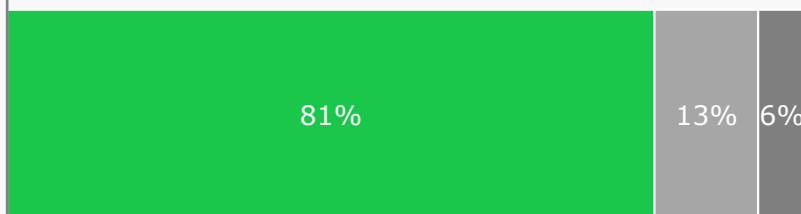
Prioriteit knelpunten

Oplossingen voor 'Innovatie-uitgaven...' en 'Fiscale drempels...' worden (zeer) goed beoordeeld

1) Innovatie-uitgaven blijven achter bij doelstelling

Fiscale regelingen zoals de WBSO en innovatiebox moeten behouden blijven, maar extra investeringen van kabinet en bedrijfsleven zijn nodig om de doelstelling te halen.

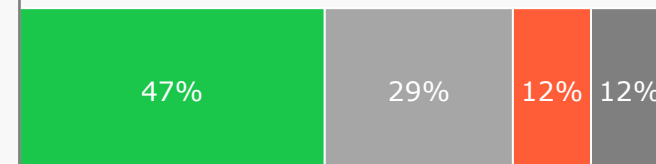

n=16

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

2) Nederland onaantrekkelijk voor internationaal hightech-talent

Behoud van de expatregeling geeft kenniswerkers fiscale voordelen in de eerste jaren. Tegelijk kan het kabinet de toelatingseisen en procedures voor werkvergunningen voor kenniswerkers van buiten de EU versoepelen.

n=17

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

3) Digitalisering lastig voor klein mkb

Een subsidieregeling invoeren voor brancheverenigingen en regionale samenwerkingen tussen mkb en kennisinstellingen om gezamenlijke investeringen in digitalisering en scholing te stimuleren.

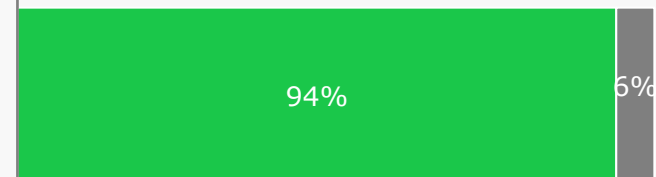

n=16

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

4) Fiscale drempels voor aandelenbeloning

Een fiscaal aantrekkelijke regeling kan beloning in aandelen voor medewerkers stimuleren.

n=16

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

De knelpunten zijn weergegeven op volgorde van prioriteit (1=meest; 4=minst)

6

Ruimte & Vergunningen

Ondernemers ervaren veel onnodige
regeldruk. Dat kost hen veel tijd en geld.

Knelpunten binnen het thema: Ruimte & Vergunningen

De knelpunten zijn in willekeurige volgorde voorgelegd

Schaarse ruimte belemmert bedrijven

In het dichtbevolkte Nederland is ruimte schaars. Woningbouw, bedrijven, infrastructuur, natuur en landbouw concurreren om dezelfde grond. Hierdoor komen bedrijven steeds vaker in de knel.

Gebrek aan regie op ruimtegebruik

Door ruimtegebrek en gebrek aan regulering is het risico groot dat op specifieke locaties niet de juiste bedrijven komen.

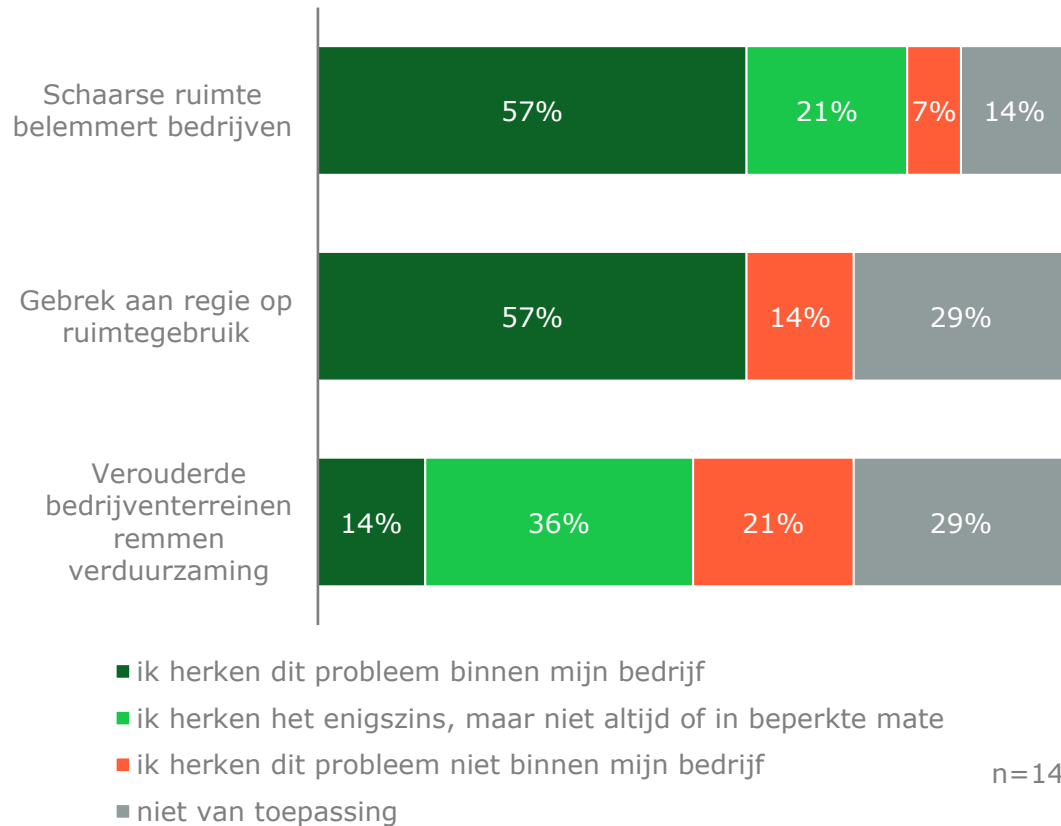
Verouderde bedrijventerreinen remmen verduurzaming

Verouderde bedrijventerreinen maken het moeilijk voor ondernemers om te verduurzamen en toekomstbestendig te werken.

Meeste herkenning voor knelpunten 'Schaarse ruimte...' en 'Gebrek aan regie...'

Herkenning knelpunten

Bevoegd gezag is altijd uit op het afnemen van milieuruimte, terwijl het verkrijgen van nieuwe ruimte zeer moeilijk is. Hiermee wordt verduurzaming een grote uitdaging. Er is weinig vertrouwen dat als men iets weggeeft dat er dan iets terugkomt als dit nodig is.

- In loondienst (directeur), MKB

Wij ervaren geen problemen ten aanzien van ons eigen ruimtegebruik, maar zien het wel bij onze opdrachtgevers (wij zijn architect). In die zin belemmert het gebrek aan ruimteregie ons.

- Ondernemer, MKB

Cruciaal is dat het Rijk schaarse bedrijventerreinen effectief beschermt tegen herontwikkelingsplannen en woningbouwplannen van gemeenten.

- Niet bekend

Los het stikstof probleem op! Er ligt een goede aanpak vanuit VNO-NCW, Bouwend Nederland en milieuorganisaties. Het is een en/en/en oplossing. Pak door. Nederland staat nu stil.

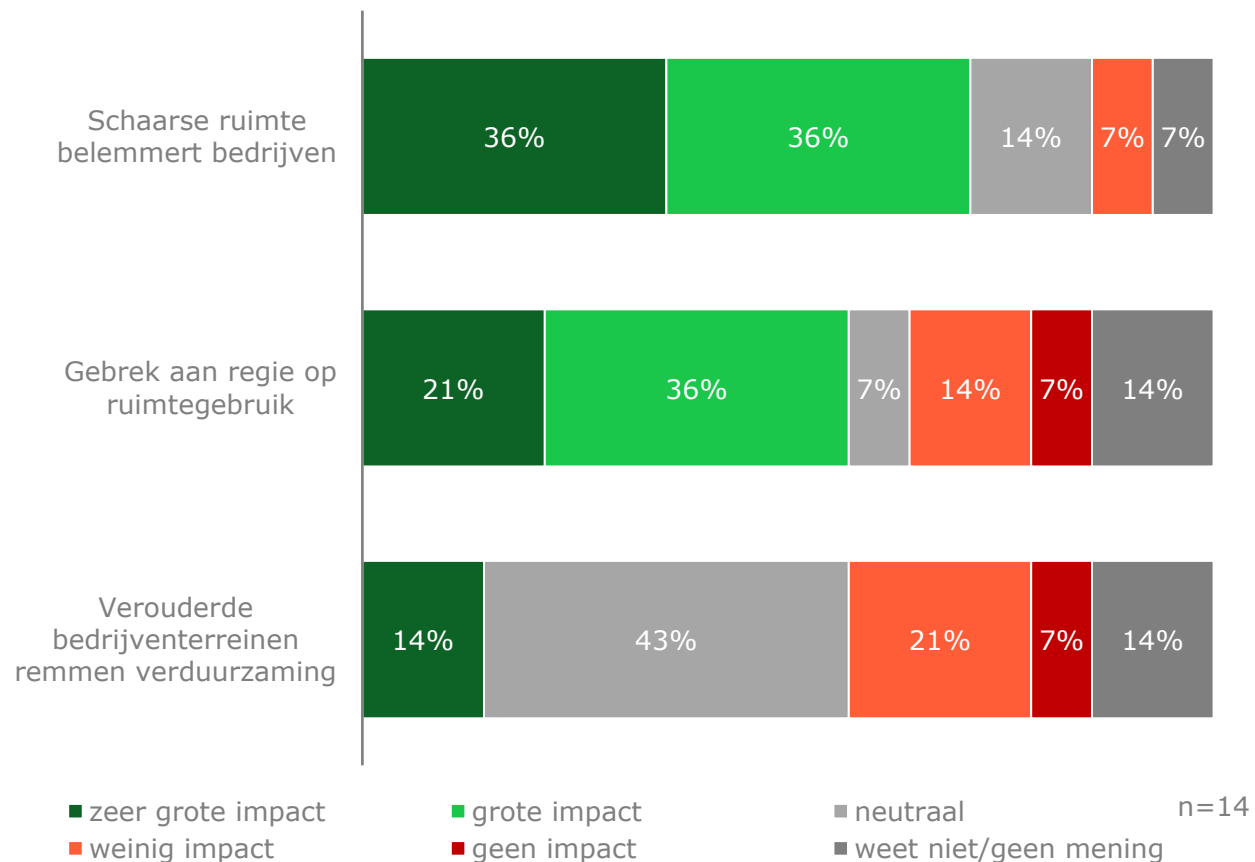
- Ondernemer, MKB

Het knelpunt 'Schaarse ruimte...' heeft grootste impact op bedrijven

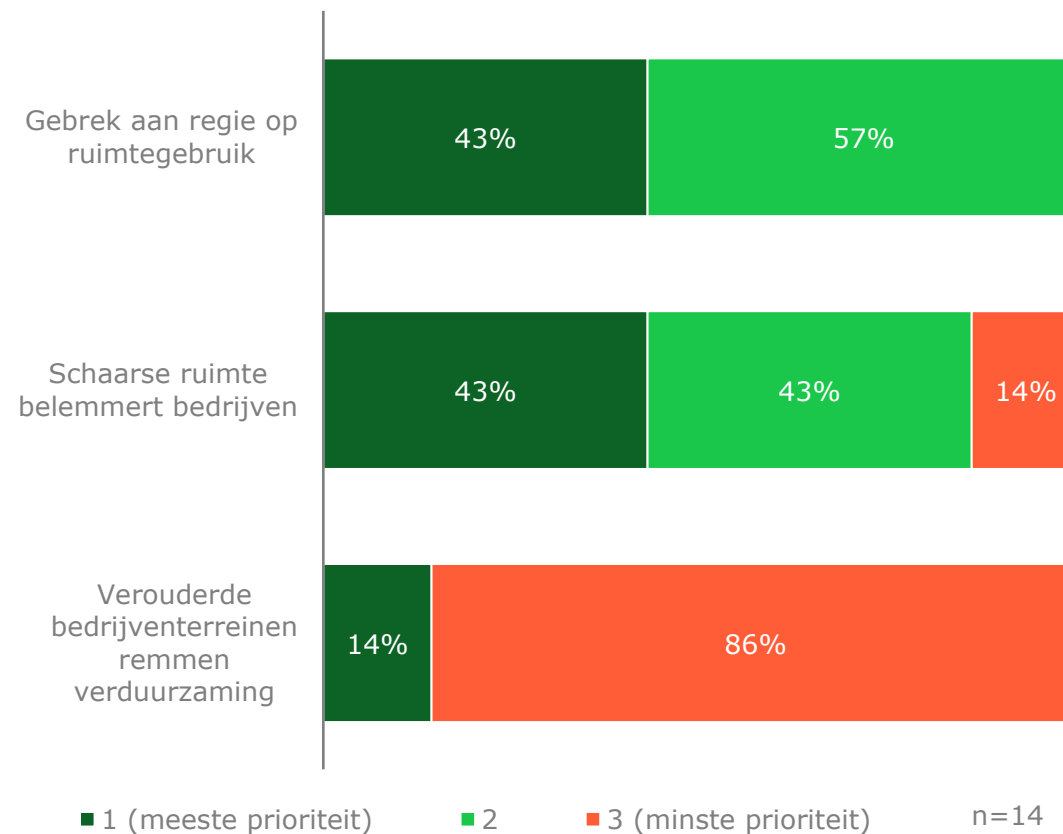
Meeste prioriteit gaat uit naar het knelpunt 'Gebrek aan regie op ruimtegebruik'

Impact knelpunten op werk/bedrijf

Prioriteit knelpunten

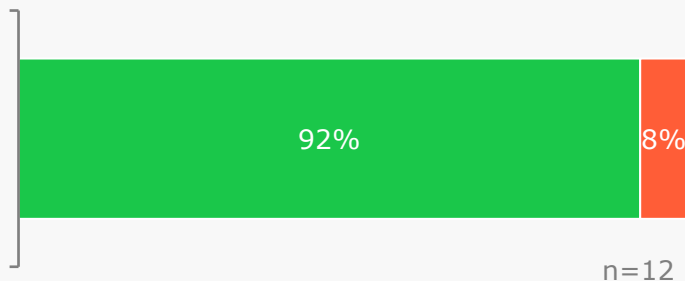

Alle oplossingen per knelpunt worden (zeer) goed beoordeeld

1) Gebrek aan regie op ruimtegebruik

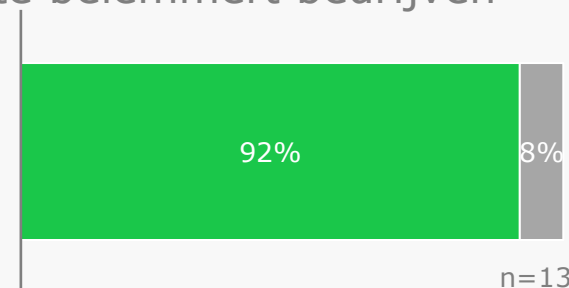
Kabinet, provincies en gemeenten kunnen sturen op het toewijzen van geschikte locaties aan bedrijven met specifieke logistieke of milieueisen.

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

2) Schaarse ruimte belemmert bedrijven

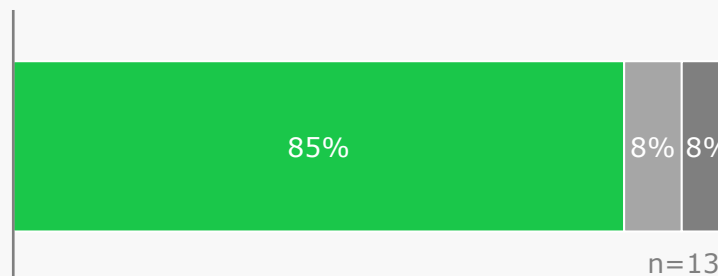
Het kabinet kan concrete en toetsbare uitgangspunten opnemen in de nieuwe Nota Ruimte om voldoende ruimte voor bedrijvigheid te waarborgen.

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

3) Verouderde bedrijventerreinen remmen

Het kabinet kan de regeling voor Bedrijven Investeringszone (BIZ) aantrekkelijker maken, zodat gezamenlijke investeringen in toekomstbestendige bedrijventerreinen eenvoudiger worden.

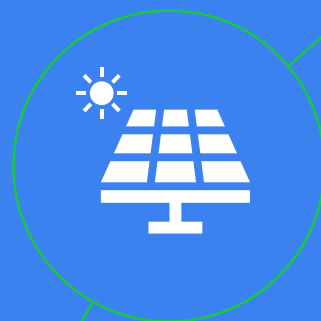
■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

De knelpunten zijn weergegeven op volgorde van prioriteit (1=meest; 3=minst)

7

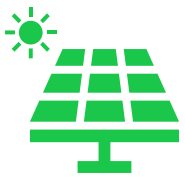
Netcongestie & Verduurzaming

De energietransitie is cruciaal voor het halen van de klimaatdoelen. Nederland schakelt snel over op duurzame energie, maar door achterblijvende verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnet ontstaat netcongestie, waardoor ondernemers niet kunnen verduurzamen of uitbreiden.

Knelpunten binnen het thema: Netcongestie & Verduurzaming

De knelpunten zijn in willekeurige volgorde voorgelegd

Overvol stroomnet remt ondernemers

Het elektriciteitsnet is overbelast. Veel ondernemers kunnen hierdoor niet verduurzamen of uitbreiden.

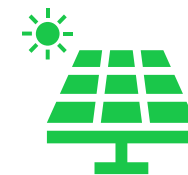
Stijgende nettarieven belemmeren concurrentiepositie

Door uitbreiding van het elektriciteitsnet verdrievoudigen de nettarieven, wat leidt tot hogere energiekosten voor gebruikers. Dit belemmert de concurrentiepositie van bedrijven binnen de EU.

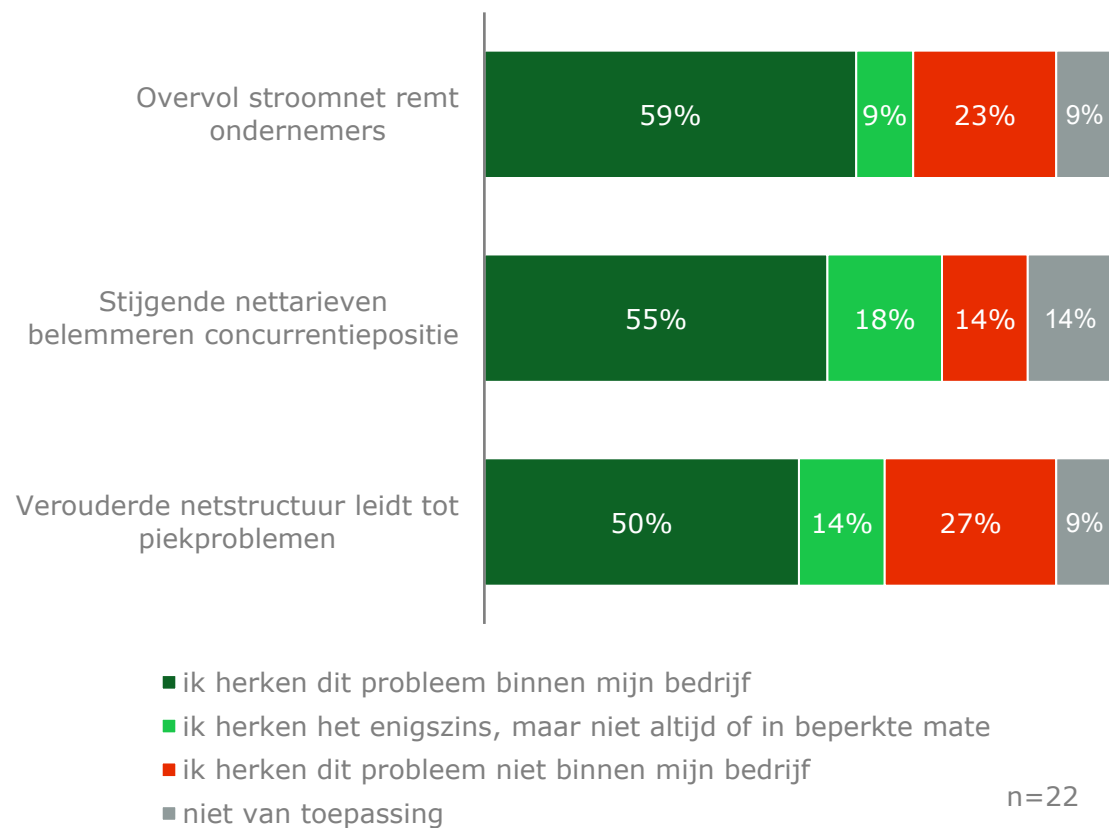
Verouderde netstructuur leidt tot piekproblemen

Het elektriciteitsnet is te laat uitgebreid en onvoldoende slim ingericht qua techniek, regelgeving en organisatie, waardoor piekverbruik leidt tot knelpunten.

Meeste knelpunten binnen dit thema zijn herkenbaar

Herkenning knelpunten

Heel concreet; we hebben vier fabrieken in Nederland en kunnen vrijwel NIET uitbreiden door elektra beperkingen.

- In loondienst (directeur), MKB

Geen duurzaamheidseisen of -heffingen als verduurzaming door netcongestie niet mogelijk is.

- Niet bekend

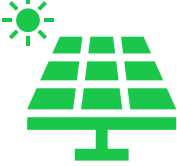
Het subsidiëren of ondersteunen van lokale initiatieven (bijv. energieopslag ter afvlakking piekvermogen) waardoor economische terugverdientijd verkort wordt, helpt bij het oplossen van dit probleem. Investeringsbereidheid bij bedrijven neemt dan toe en probleem wordt sneller aangepakt.

- In loondienst (directeur), Grootzakelijk

Het échte probleem (en oplossing) wordt niet genoemd. Probleem is verschil in tempo tussen groene energie ambities en uitvoering. Dus ófwel pas de ambities aan (minder), en/of zorg voor beleid dat uitvoering substantieel versneld.

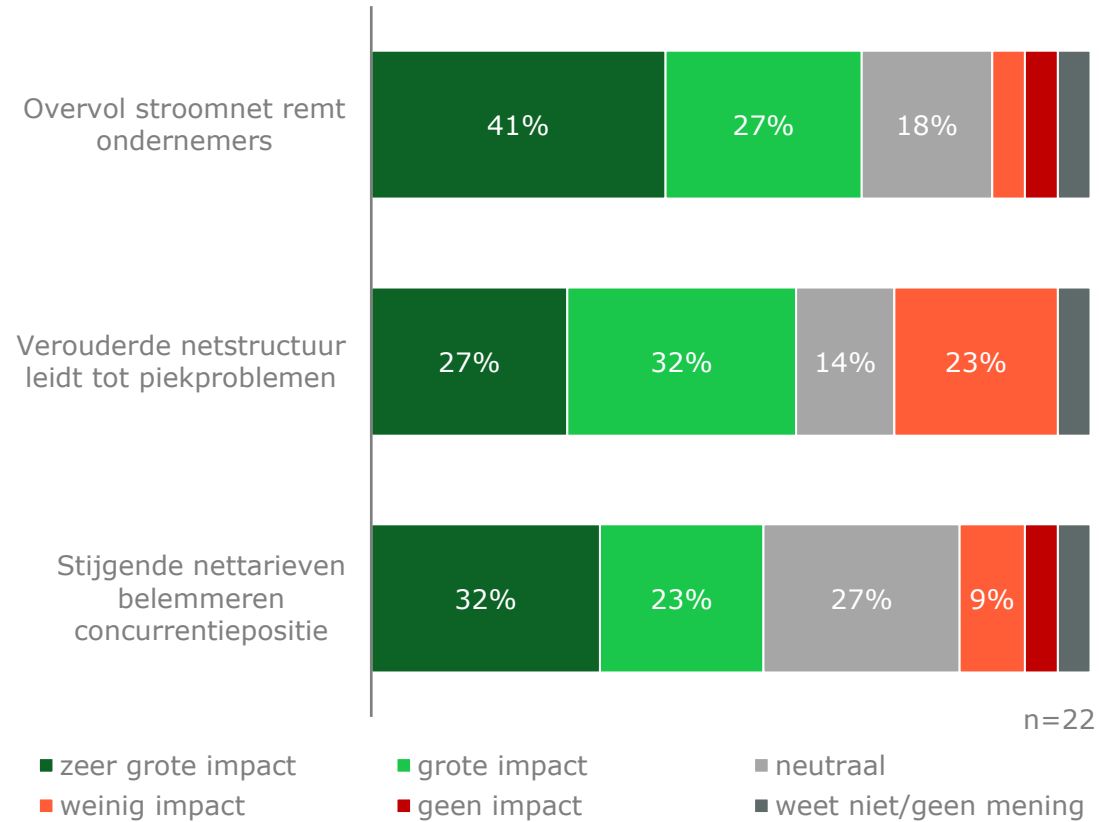
- In loondienst, directeur, Grootzakelijk

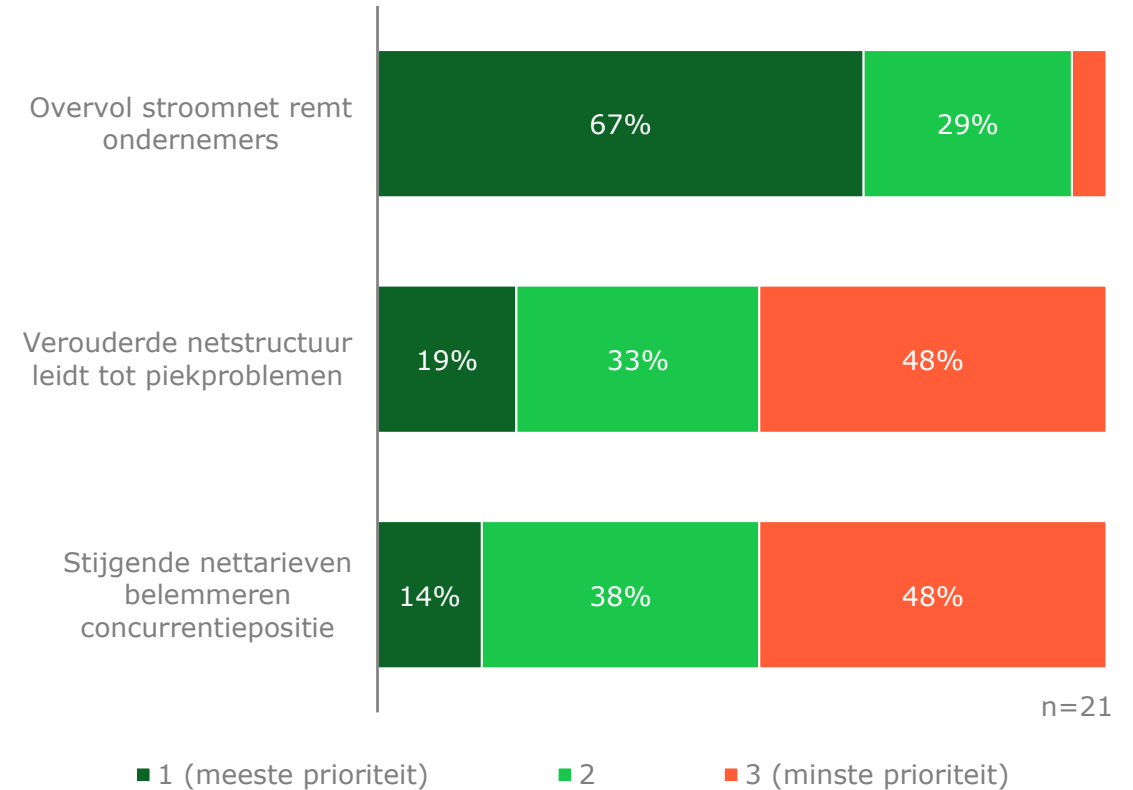
Alle drie de knelpunten hebben impact op ondernemers

Het knelpunt 'Overvol stroomnet...' heeft de hoogste prioriteit

Impact knelpunten op werk/bedrijf

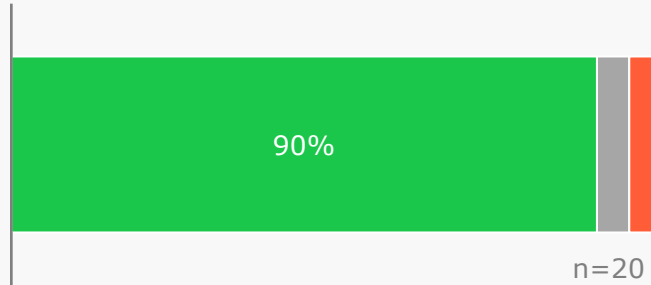
Prioriteit knelpunten

(Zeer) goede beoordeling voor alle oplossingen per knelpunt

1) Overvol stroomnet remt ondernemers

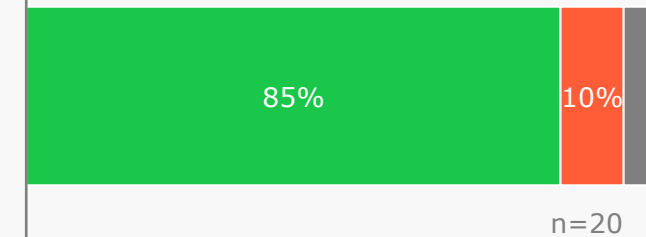
Netbeheerders investeren fors in het elektriciteitsnet. Versnelling is nodig, met snellere en eenvoudigere vergunningen die voorrang krijgen op andere sectoren.

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

2) Verouderde netstructuur leidt tot piekproblemen

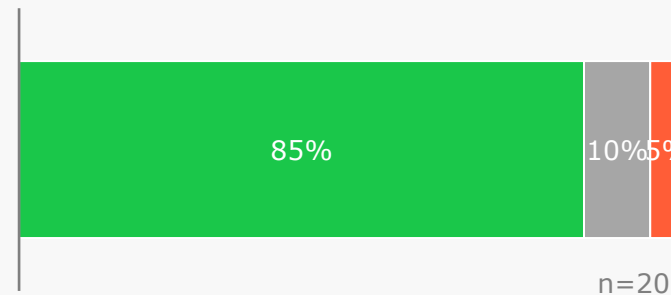
Het kabinet kan ondernemers op bedrijventerreinen meer ondersteunen met subsidies en begeleiding om lokale energienetwerken te creëren en afspraken te maken over elektriciteitsverbruik en -opwekking.

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

3) Stijgende nettarieven belemmeren concurrentiepositie

Het kabinet kan de extra kosten voor netwerkuitbreiding grotendeels op zich nemen, waardoor energiekosten in lijn stijgen met andere EU-landen.

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/ geen mening

De knelpunten zijn weergegeven op volgorde van prioriteit (1=meest; 3=minst)

8

Algemeen beeld ondernemingsklimaat

A decorative graphic consisting of three green circles of varying sizes connected by thin green lines. The circles are arranged in a diagonal path from the bottom left towards the top right. The lines are curved, giving the impression of a stylized path or a network structure.

Slechts een klein deel beoordeelt het ondernemingsklimaat positief

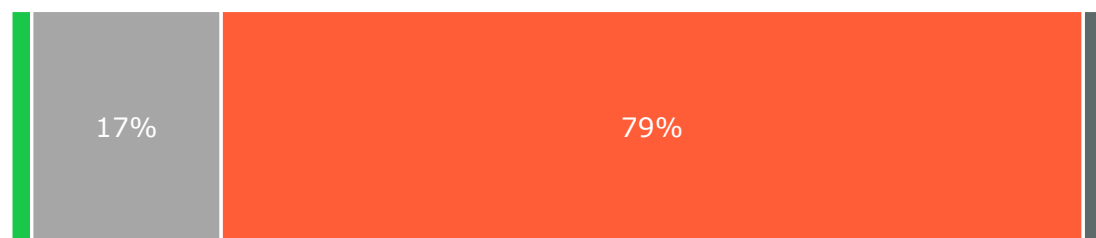
De meerderheid vindt dat het ondernemingsklimaat de afgelopen tijd is verslechterd.

Beoordeling eigen ondernemingsklimaat

■ (zeer) goed ■ niet goed, niet slecht ■ (zeer) slecht ■ weet niet/geen mening n=52

Trend ondernemingsklimaat

■ verbeterd ■ gelijk gebleven ■ verslechterd ■ weet niet/geen mening n=52

De overheid pakt niet door, heeft alle te nemen milieustappen in de ijskast gezet. Dit heeft geen zin. We zijn afhankelijk van Europese afspraken, die gelden ook voor ons. Pak door!

- Zelfstandig ondernemer (directeur), MKB

Ik ben een innovatieve duurzaam ondernemer. Het politieke veld werkt het verspreiden van de boodschap en daarmee groei van mijn groep ondernemers tegen. Meer algemeen vindt ik de waardering voor ondernemers afnemen.

- Zelfstandig ondernemer (eigenaar), MKB

Door hoge energiekosten, hoge personeelskosten, krappe arbeidsmarkt en een ongelijk speelveld binnen de EU zien wij opdrachtgevers vertrekken naar het buitenland.

- Zelfstandig ondernemer (directeur), MKB

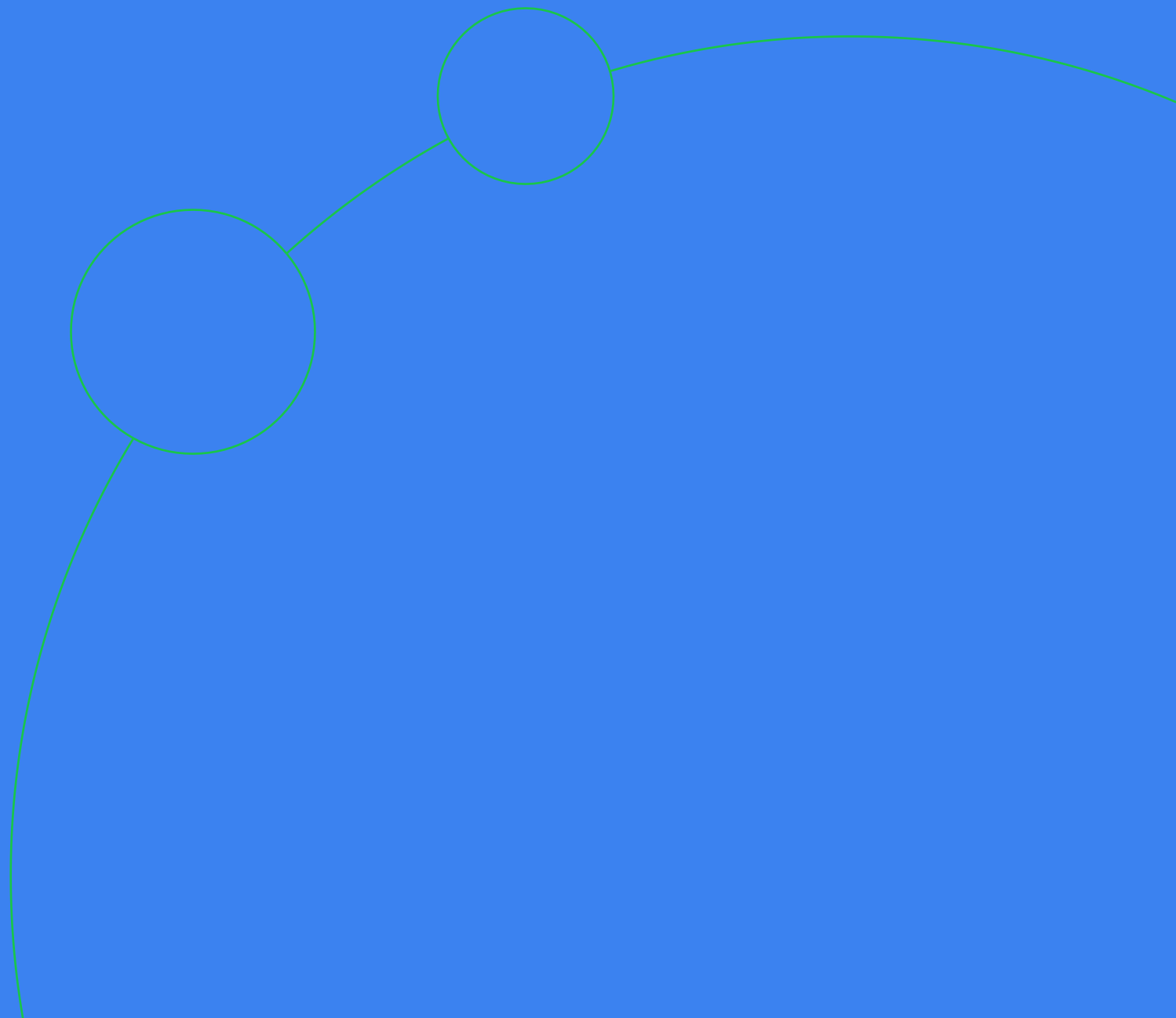
Te veel beperkingen zoals stikstof en milieuvergunningen. Te veel EU beleid en te weinig innovatie gericht.

- Zelfstandig ondernemer (directeur), MKB

9

Bijlage

- Verantwoording
- Tips/adviezen voor de verkenner
- Vragenlijst

Verantwoording (1)

Doelgroep

Het onderzoek is via een open link gedeeld via de volgende kanalen:

- Via de nieuwsbrief van de OndernemersTop (bruto N=240).
- Deelnemers community 'Ondernemers Denken Mee' (bruto N=60)
- Via LinkedIn

De vragenlijst bevatte geen selectiecriteria.

Uitnodiging

De eerste uitnodigingen zijn verstuurd op 6 mei 2025. Er is 1 herinnering verstuurd op 13 mei 2025 (nieuwsbrief OndernemersTop) en op 15 mei 2025 (community).

Bij start van het veldwerk is gecontroleerd op routing en consistentie en begrip van de vragen o.b.v. de open antwoorden. Bij de controle zijn er geen bijzonderheden geconstateerd.

Tijdens de veldwerkperiode zijn geen resultaten opgeleverd.

Methode: kwantitatief

Online vragenlijstonderzoek

Steekproef

102 deelnemers zijn met de vragenlijst gestart

51 deelnemers hebben de vragenlijst volledig afgerond

Veldwerkperiode

6 t/m 20 mei 2025

Tijdens de veldwerkperiode zijn geen bijzonderheden opgetreden.

Invulduur

Gemiddeld 10 minuten

Verantwoording (2)

Respondenten ontvingen voor hun deelname geen incentive. De uitkomsten van het onderzoek zijn teruggekoppeld aan deelnemers.

De vragenlijst is in nauwe samenwerking met Ministerie van Economische Zaken (EZ) en het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) opgesteld. De vragenlijst bestond uit de volgende onderdelen:

relevantie thema's, knelpunten (herkenning, impact en prioriteit), beoordeling oplossingen, beeld ondernemingsklimaat en algemene achtergrondkenmerken. De vragenlijst bevat in totaal 18 vragen. Waar mogelijk zijn de vragen gerouleerd en gerandomiseerd om eventuele volgorde-effecten te voorkomen.

De vragenlijst was wel digitaal toegankelijk en in te vullen op alle type apparaten. Het template bevatte de mogelijkheid om te wisselen tussen een lichte en donkere modus, de lettergrootte aan te passen, en gebruik contrastrijke kleuren. Het gebruikte taalniveau is B1.

De definitieve vragenlijst genaamd < EZ Ondernemerscommunity - 0-meting - Vragenlijst 2.2 > is los opgeleverd aan opdrachtgever

- **Dataverwerking:** Na afloop van het veldwerk is het opgebouwde databestand gecontroleerd op consistentie en geschikt gemaakt voor statistische analyse, verwerking tot tabellen en grafieken.
- **Weging:** De data is niet gewogen. De totaalcijfers vormen geen representatief beeld van de werkelijkheid.
- **Analyse:** Op basis van rechte tellingen zijn de uitkomsten onderzocht.
- **Tabellen en grafieken:** Deze zijn voorzien van verwijzingen naar de bronvragen en grondslagen. Wanneer tabellen en grafieken resultaten weergeven voor een subgroep (ipv het totaal), of vanwege de geringe omvang indicatief zijn, is dit duidelijk weergegeven.
- **Uitbestede diensten:** Bij dit onderzoek zijn alle werkzaamheden door medewerkers van Blauw uitgevoerd en zijn geen werkzaamheden uitbesteed aan derden.

Knelpunten binnen het thema: Internationaal Ondernemen

De knelpunten zijn in willekeurige volgorde voorgelegd

Nationale Circulaire Plastic Norm

Het kabinet wil fabrikanten verplichten 30% gerecycled of biobased plastic te gebruiken, wat strenger en sneller is dan de EU-regels.

Verouderde regelgeving belemmert ondernemers in de biotechnologie

De biotechnologiesector heeft veel groeipotentieel, maar wordt onnodig geremd door verouderde regelgeving en versnipperd beleid.

Streng visaregels hinderen zakelijke samenwerking

Nederlandse visaregels voor buitenlandse zakenpartners buiten de EU zijn streng, wat de zakelijke samenwerking belemmert.

Internationaal Ondernemen: quotes

Ik mis het belangrijkste thema bij internationaal ondernemen en dat zijn de energiekosten voor de hele maak industrie. Nederland kan niet concurreren met de rest van de wereld vanwege te hoge energiekosten door te hoge energie belastingen. Een regeling als IKC ETS subsidie is volstrekt ontoereikend. Deze is slechts toegankelijk voor een kleine groep bedrijven en bovendien is deze regeling discriminerend. Deze subsidie kan afgeschaft worden en in de plaats daarvan moet er een algehele verlaging komen van de energiebelasting voor alle bedrijven (boven een bepaald energie verbruik) zodat de Nederlandse maak industrie weer kan concurreren in de wereld.

- In loondienst (directeur), Grootzakelijk

Internationaal moet Nederland concurrerder worden en dat betekent fiscaal aantrekkelijker, lagere inkoopkosten voor energie, grondstoffen, diensten en personeel, en met minder regels.

- Ondernemer, MKB

Adviezen en tips voor de verkenner

"Zorg voor meer waardering en minder betutteling van ondernemers en blijf op de kleintjes (ZZP'ers zijn ook MKB'ers) letten, want vele kleintjes maken één grote."

"Maak ondernemen weer leuk!"

"KIS" Keep It Simple voor elke nieuwe wet- of regel, graag 1 of liever 2 wegstrepen!"

"Nederland moet meer soeverein en concurrerder worden. Dus meer productie van energie, meer fabricage, meer voedsel, tegen scherpe tarieven. De energieheffingen in Nederland ondermijnen de economie en de welvaart, we zijn de duurste in plaats van de goedkoopste. Dit jaagt bedrijven weg."

"Geef ondernemers meer ruimte om te ondernemen en maak werken lonend. De overregulering is killing net als de extreem hoge energiebelasting en maar aanblijven van loonsverhoging (negatieve prijs-spiraal)."

"Luister naar ondernemers en naar praktijk-verhalen."

"Los echte problemen voor ondernemers op. Zorg dat het kabinet koersvast beleid bepaalt waardoor de corporatiesector kan blijven investeren in nieuwbouw, verduurzaming en leefbare wijken. Dit is een grondrecht. Huurders hebben niks aan de huurbevriezing. Alleen maar populistisch geneuzel."

"Maak het pact vooral voor en door ondernemers."

"Maak werk van de regeldruk, waarbij het belangrijk is dat de overheid zich bezig houdt met de kerntaak en niet allerlei details, zodat er duidelijkheid en voorspelbaarheid is voor ondernemers."

"Zorg ervoor dat de ondernemers gehoord worden en het geen politiek verhaal wordt."

"Maak duidelijke keuzes, zorg ervoor dat het initiatief niet in de polder wordt vermalen. Tot een uiteindelijk nietszeggend pakketje kleine dingetjes.. Leg resultaat voor aan ondernemers en laat hen aangeven wat ze er concreet aan verminderde regeldruk van verwachten."

"Bekijk het verschil tussen de grotere mkb bedrijven en de kleinere die ook heel belangrijk zijn ,maar dan lokaal."

